

הערכה ומדידה בקורסים מקוונים (MOOCs): סקירת ספרות

אבי אללוף, סער קרפ גרשון, גיורא אלכסנדרון, ענת בן סימון

בעשור האחרון נצפתה בעולם ובישראל עלייה ניכרת בשכיחותם של מוקים – קורסים מקוונים המוניים פתוחים לכל דורש (MOOC- Massive Open Online Course). על הקהילה המדעית לתת את הדעת על פיתוח שיטות הערכה חדשניות התואמות את מטרותיהם של הקורסים וזאת, הן לצורך הערכת הלומדים למטרות שונות והן לצורך הערכת איכות ההוראה והלמידה בקורסים. הסקירה היא פרי יוזמה ותכנון של "פורום הערכה בקורסים מקוונים" שהוקם על ידי מומחים למדידה והערכה מהמרכז הארצי לבחינות ולהערכה (מאל"ו) ומומחים בתחום ההוראה המקוונת מהאוניברסיטה העברית וממכון ויצמן. הסקירה מיועדת לסגל אקדמי העושה שימוש במוקים במסגרת ההוראה האקדמית, למפתחי קורסים מקצועיים, לגופים המכשירים מפתחי קורסים ולקהל אקדמי ומחקרי.

מטרות הסקירה הן: (1) שיפור ההבנה של העוסקים בתחום בנוגע לאופן המדידה וההערכה של הלמידה בקורסים מקוונים; (2) העמקת הידע בנוגע לאפשרויות הערכה השונות בפלטפורמות ההוראה המקוונת, ההשלכות של מימוש אפשרויות אלה על אופן ההערכה ומשמעויותיהן ללמידה; (3) ביסוס הידע בתחום ההערכה בהוראה מקוונת מבחינה מחקרית, אקדמית ומקצועית.

בהיעדר טיפולוגיה מוסכמת של מאפיינים של מוקים ולצורך בניית מודל להערכת לומדים בקורסים אלה, גובשה טיפולוגיה ראשונית לסיווג קורסים המבוססת על שמונה מאפיינים מרכזיים. הטיפולוגיה המוצעת ישימה הן לסיווג מוקים בהיקפים שונים והן לסיווג יחידות הוראה מקוונות המהוות חלק מקורס המשלב רכיבים מקוונים עם הוראה מסורתית.

כמו בכל אירוע של הערכת לומדים ובפרט במבחנים קובעי גורלות, גם בהערכת לומדים במוקים ייתכנו תופעות שונות של הונאה, והסקירה עסקת גם בכך. ההתמודדות עם הונאות במוקים מבוססת ברובה על הפרקטיקה שהתפתחה בתחום ההערכה ובכלל זה נתוני מחקר. עם זאת, האפשרויות הגלומות בנתוני העתק שנאספים מכל לומד בתהליך הלמידה והערכה מספקים מקור מידע נוסף העשוי ללמד על אמינותו של הלומד.

כדי להתאים שיטת הערכה מיטבית למוק חשוב להתאים את מאפייני ההערכה למאפייני הקורס. תוצר משמעותי מהסקירה הוא טבלה, המציגה, לגבי תשעה מאפיינים של קורס מקוון והערכת הלומדים, את סוג ההערכה המומלץ בהתאם לאופי הקורס.

הנספח לסקירה סוקר שלוש דוגמאות לקורסים מקוונים שפותחו בהובלת פרופסורים באוניברסיטאות בישראל. בכל אחד מהקורסים מוצגים מאפייני הקורס והיבטי ההערכה הקיימים בו לאחר מכן יש התייחסות להתאמת ההערכה לאופי הקורס: יתרונות, חסרונות והמלצות לשינויים לאור סקירת הספרות. ראוי כי מוסדות הלימוד השונים ומפתחי הקורסים יכירו את כל האפשרויות העומדות בפניהם להערכת הלומדים, טרם קבלת ההחלטה כיצד להעריך בקורס המקוון. יש לעשות שימוש מושכל באפשרויות הללו כדי להגיע להערכה מיטבית ללומדים, ולהתאמת אופי ההערכה למאפיינים של כל קורס.